ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ „Д-р ПЕТЪР БЕРОН”
4650, с. Бирково, общ. Велинград, обл. Пазарджик
e-mail: oubirkovo@abv.bg,

Утвърдил:.....
Муса Чолаков
Директор на ОУ „Д-р Петър Берон“

МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО В ОУ „Д-Р ПЕТЪР БЕРОН“ с. БИРКОВО

I. Измерения на насилието и тормоза в системата на предучилищното и училищното образование

Какво е насилие?

„Насилие“ над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.

- ✓ **Физически насилие** е причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, без разстройство на здравето – блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение.
- ✓ **Психическо насилие** са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение
- ✓ **Сексуално насилие** е използването на дете за сексуално задоволяване.т.е.“участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или за които детето е подготвено от гледна гледна точка на развитието си и не може да даде

съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табута на обществото“.

- ✓ **„Пренебрегване“** е неуспехът на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи.

Какво е тормоз?

Тормозът (bullying) е форма на насилие, която се определя като *сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група*. Насилието между деца в училище обхваща широк спектър от прояви. То е явление със сериозни размери и оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението, както на децата, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват. Ключови в разбирането за тормоза са следните характеристики на това поведение:

Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете:

- ✓ Извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира от социалния живот.
- ✓ Повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Тормозът, независимо от това как се упражнява, е много сериозно, оставящо травматични следи действие, защото тормозеният не може да се защити със собствени усилия. Тормозът не спира от само себе си, без външна намеса.

Ключови думи в разбирането за тормоза са следните характеристики:

1. **Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете**
2. Извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира
3. Повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на насилие

Проявите на тормоз могат да бъдат описани най-общо като:

- ✓ **Физически тормоз** – блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение.

- ✓ **Вербален тормоз** – подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди.
- ✓ **Психичен тормоз** – подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене.
- ✓ **Социален тормоз** – избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на злобни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране.
- ✓ **Сексуален тормоз** – представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унизителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността на някой и подикравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по-екстремни форми на нападение и насилие.
- ✓ **Кибернасилие и кибертормоз** – насилие и тормоз, които се осъществяват в дигитална среда, чрез дигитални устройства. Включват създаване и разпространение на обидни, заплашителни и подигравателни визуални материали, снимка и текстови съобщения, които уронват достойнството на детето или го унижават: снимането на дете с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видеозапис без негово съгласие, кражба на самоличност, профил, обиди, фалшиви слухове в социалните мрежи.
  Ако дете е въвлечено в рискоа ситуация онлайн, това винаги има своите отражения в реалния му живот. Преживяванията за детето могат да бъдат дори по-унизителни, тъй като кибертормозът не може да бъде прекратен веднага и е достъпен до много по-голям кръг от хора.

Признаци, по които може да бъде разпознат тормозът и насилието:

- ✓ Различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, чести червени петна, насинени очи, следи от ухапвания
- ✓ Объркани обяснения за травмите, включително едносрични отговори
- ✓ Безпокойство и крайности в поведението – от агресивност до пасивност
- ✓ Лоша представа за себе си – децата смятат, че са заслужили насилието

- ✓ Прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него
- ✓ Влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост
- ✓ Влошаване на успеха от обучението и чести отсъствия от училище
- ✓ Чести отсъствия от определени часове
- ✓ Детето може да стане затворено и изолирано да не желае да контактува с връстниците си
- ✓ Агресивно поведение, насочено към привличане на вниманието, упорито непослушание
- ✓ Внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или за нивото на развитие на детето
- ✓ Бягане и криене, включително зачестили бягства от училище
- ✓ Неучастие в общите занимания в училище, ниска самооценка
- ✓ Употреба на алкохол, медикаменти, занемаряване а личната хигиена
- ✓ Психосоматични симптоми като болки в стомаха, главоболие, гадене
- ✓ Различни прояви на сексуализирано поведение, нехарактерно за неговата възраст

Тормозът между деца спада към насилието над дете и се третира с мерките на Закона за закрила на детето. Според чл. 71 ал.1 и 2 от Закона за закрила на детето, всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

Причините за насилие са много и комплексни в детската градина, клас и училище, но целта е успешно да се намалят тези фактори, които са свързани със средата в самата институция и които допринасят за проявата на насилие и агресивни модели на поведение. За сигурна образователна среда и нулева толерантност към насилие и тормоз са необходими:

1. Системни усилия за възпитаване у децата на социални умения и нагласи, които не допускат насилие във взаимоотношенията
2. Подобряване на физическата среда с фокус върху стаите, общите помещения , които не съдържат предпоставки за изява на агресивно поведение и създава за предпоставки за за добра общност като клас или група
3. Работа с нагласите към ученето, които намаляват съревнователния елемент между децата за сметка на екипната работа и споделяне на проблеми в общността, класа.
4. Последователни стъпки за разбиране на последиците от насилието и тормоза и мерки за подкрепа на децата за справяне с неприемливото поведение, които не наблягат на наказанието

Цялостната политика се реализира на равнище дтска градина, училище и равнище клас/ група, като на всяко едно от тези равнища се осъществяват дейности по превенция и интервенция /реакция/

II. Разработване на система от мерки за реализиране на сигурна образователна среда и намаляване на риска от училищен тормоз между учениците:

1. Създаване на Координационен съвет с ясни функции и отговорности
2. Оценка на ситуацията – описва се до колко са запознати заинтересованите страни с темата за насилието, какви видове и форми има, колко често се проявя насилие, къде най-често се проявава насилие, как се е реагирало до момента? Оценката от съвета се прави в началото на учебната година
3. Изготвяне на План за превенция и интервенция на насилието и тормоза – в плана са очертани срокове и отговорности по дейностите.
4.

III. Политика и дейности по превенция срещу насилието и тормоза в ОУ „Д-р Петър Берон“ с. Бирково

- ✓ Създаване на Етичен кодекс за училище „Д-р Петър Берон“ с. Бирково
- ✓ Актуализиране на правилата в Правилника за дейността на училището – на ниво клас и на ниво институция
- ✓ Осигуряване на участие на учениците в подготовката, организирането и реализирането на дейностите по превенция
- ✓ Планиране на конкретни дейности по превенция на ниво клас, група – отбелязване на празници, участие в инициативи, конкурси и др
- ✓ Конкретни действия с участието на родителите, тематични срещи, работилница за родители и деца и др
- ✓

IV. Политика и дейности по интервенция за спиране и разрешаване на вече възникнал конфликт в ОУ „Д-р Петър Берон“, с. Бирково

Интервенцията включва отговора на институцията при възникнали конфликтни ситуации на насилие и тормоз. Това са последователни мерки за спиране и разрешаване на възникнала вече ситуация на насилие. Дейностите по интервенция задължително се включват в

Годишния план за дейността на ОУ „Д-р Петър Берон“ и се приемат на първия Педагогически съвет за учебната година. Включват:

- ✓ **Водене на дневник със случаите и процедури за управление на информацията.**
  В него се документират само случаите, съответсващи на второ и трето ниво, според приетата класификация от приложение1. В дневника се записва:дата, клас, група, участници, вид на насилие и ниво, предприети действия, подпис на служителя. На базата на събраната информация се прави анализ и оценка на риска от продължаване на насилието. На базата на този анализ Координационният съвет дава становище за индивидуална работа по случая с детето, което се намира в риск. Дневникът се съхранява от Директора или посочено лице от него.

- ✓ **Иницииране на работа по случай, включително насочване на случая към служби**

  При случаи от трето ниво, както и по преценка при от второ ниво, незабавно се уведомява Дирекция „Социално подпомагане“ или полицията.
  Всеки служител в детската градина, училището е длъжен при установяване на случай на насилие и тормоз незабавно да уведоми Директора на училище „Д-р Петър Берон“ с. Бирково

- ✓ **Дейности по интервенция на ниво клас, група – отнасят се до всички ситуации на насилие и тормоз**

Важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. *За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват.* По-голяма част от ситуациите на тормоз следва да бъдат овладени от учителите и възпитателите, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест.

Последователни действия за спиране на агресивно поведение:

- спиране на агресивното действие;
- работа с агресора;
- работа с жертвата;

- работа със страничните наблюдатели;
- превенция на по-нататъшни прояви на агресия.

Това са само най-общите елементи от процеса на овладяване на агресията. На всеки един етап могат да бъдат включени и много други хора, като родители, психолог, ръководство, други учители, служители в Детска педагогическа стая и т.н., в зависимост от тежестта на деянието и дали става дума за отделен инцидент, или хронифицирани агресивни действия между връстници. В ситуация на агресивни действия агресорът се намира в един вид „алтернативно състояние“. Преживява гнева си, силата си, чувството за пълен контрол над жертвата, чувството за правота на действията си. В собствените си очи е някакъв вид герой, не дете, а още по-малко ученик. При спиране на агресивно действие често е полезно и дори наложително агресорът да бъде върнат в реалността, да му бъде припомнено, че е дете, 59 ученик, че има определени права и също така определени задължения и отговорности, че е длъжен да спазва определени правила. Обикновено спирането на агресивното действие в училище протича по следния **АЛГОРИТЪМ**:

- Учителят е уведомен, че се случва нещо нередно или го вижда сам; доближава, колкото се може по-бързо до мястото на събитията;
- Отдалече започва да вика, за да стресне агресора и да прекрати насилието. Първите две стъпки са стандартни. Особено важно е обаче как ще се подходи на третата стъпка и когато учителят е вече на мястото на събитията.
- Не започвайте да викате от далеч, освен ако не виждате действия, които е наложително изключително спешно да се прекратят, например едно дете рита друго, паднало на земята. Ако ситуацията е по-лека, е препоръчително да се доближите така, че да видите участниците, и което е не по-малко важно, те да ви чуят ясно, когато заговорите.
- Използвайте обръщение на лично име. В случай че познавате децата, говорете им на име, при това не на умалителни, а на цяло име. Това ги извежда от анонимната ситуация на „едно дете направи нещо на друго дете“, създава ясна котва в реалността и задава известна официалност на ситуацията.
- В следващия момент, в който се премине на ниво регистриране на случая, съобщаване на класен, директор и т.н., е препоръчително

да се използва не само малкото име, но и фамилното. Ако не познавате децата или познавате само част от тях, първата ви работа, щом пристигнете на мястото на инцидента, е да ги питате кой как се казва. Изискайте малко и фамилно име. Самото представяне чрез имената обикновено силно „охлажда страстите“ и ясно напомня на детето за неговата роля – дете, от което се очаква определено поведение и което трябва да отговаря за постъпките си пред възрастните.

- Първоначална грижа за пострадалия. Направете бърз оглед на ситуацията. Ако жертвата е видимо пострадала, има следи като подувания, сцепена вежда, тече й кръв и т.н., или дори да няма външни видими на- ранявания, но изпитва силна болка, спешно я пратете при медицинско лице.
- Регистриране на случилото се. В така наречения „Протокол за случай на агресия“, или „Протокол за случай на тормоз“. В него се записват имената на главните участници, дава се кратко описание на това, какво точно е станало, кога и къде, както и името на учителя, който е спрял насилието, а също така и какво той е видял. Този кратък протокол се пише пред участниците, като от тях се взимат подробности, които учителят обобщава. Добре е да се напише такъв протокол, тъй като с времето някои важни детайли се изкривяват, а други направо се забравят. Освен това, с нещо записано за децата става много по-ясно, че нещата добиват и сериозен вид. Протоколът се предава на класния ръководител, който планира следващите действия – обсъждане с ръководството, среща с родителите, сезиране на Училищната комисия за борба с противообществените прояви, обсъждане с класа на приемливи и неприемливи поведения . Припомняне на правила. По време на разговора използвайте възможността да припомните правилата за поведение в училище. Можете например да кажете: „*В Правилника за вътрешния ред никъде не пише, че имаш право да удряш друг човек*“. Позоваването на официалните правила е важно да става с овладян и хладен тон. Можете да попитате, все така официално: „*Те и родителите им подписаха ли се под Правилника в началото на годината?* “.

- Случващото се по време на агресивен акт „самозабравяне“ много бързо се преодолява и когато се поиска от ученика да даде отчет на действията си, да обясни какво прави.
- Припомняне на права и задължения. Заедно с припомнянето на правила и задаването на връщащи в реалността въпроси, можете да припомните и някои права и задължения на учениците. Припомнянето също може да стане с въпрос, например: „*Петре, припомни ми къде пише, че имаш правото да псуваш друг човек в училище?*“.
- Припомняне на последствия. Добре е в разговора си по време на спирането на агресивното действие да споменете някои от възможните последствия. Много е важно, първо, те да бъдат казани, след като страстите леко са се уталожили, за да могат да бъдат възприети и да имат тежест, и второ, да са реални, а не да звучат като кухи заплахи. Кухите заплахи правят учителя да изглежда безпомощен и уронват авторите- та му. Указване на реда, по който ще се развият нещата оттук нататък.
- - „*Ще поискаме среща с родителите ти. Действията ти ще бъдат обсъдени на Педагогически съвет*“. Добре е след всяко изречение да се оста вя по една малка пауза, която едновременно дава възможност на слушателите да осмислят казаното и в същото време му придават допълнителна тежест.

Първа стъпка: Прекратяване на ситуация на тормоз

Задължение на всеки учител и възпитател е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел:

- В случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно.
- Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това може да се случи на по-късен етап. Важното е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение. В този момент не е добре да се разпитва за подробности и детето, което е потърпевшо, особено в присъствието на насилника и други деца, защото това може да урони неговото достойнство.
- Често спонтанната реакция на възрастните е заставането на страната на „жертвата“ и наказване на „насилника“. Ключово при

интервенцията на възрастните е приемането на разбирането, че детето, обект на тормоз, не се нуждае от състрадание, а детето, извършител на тормоз, не се нуждае от наказание, особено което го унижава, а от състрадание, за да може то да развие това чувство към другите. Липсата на състрадателност е една от основните причини, поради която се упражнява тормоз.

Втора стъпка: Реакции спрямо детето, което е упражнило тормоз:

- Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата *Когато се прилага подходът за възстановяване на щетата е необходимо задължително да се уведоми класния ръководител.*
- Той се прилага от класния ръководител или училищен психолог. Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде наказан. Ключов момент във възстановяването на щетата е, че класният ръководител разговаря с ученика, а ученикът сам избира и решава как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово решение трябва да се съгласи и ученикът, който е бил потърпевш от тормоза. Като първа стъпка класният ръководител изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшото дете. След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, класният ръководител за определен период от време може да проследява поведението на децата и да дава обратна връзка.

Трета стъпка: Реакции спрямо дете, което е обект на тормоз:

Работата с деца, които са обект на тормоз трябва да бъде насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

- Важно е класният ръководител да поговори с детето, по възможност още същия ден, за да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени.
- Погрешно е открито и публично пред другите деца да се оказва подкрепа на потърпевшото дете, защото това допълнително ще урони достойнството на детето пред неговите връстници.
- При този първи разговор е важно да се предложи на детето подкрепа, като се остави то само да определи какво точно ще му помогне да се почувства сигурно.
- Подчертава се поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се.

- Никога не трябва да се предлага среща между дете, жертва на насилие и неговия мъчител с цел да се помирят и да се разберат. Такива срещи могат да доведат до неблагоприятни последствия.
- Класният ръководител наблюдава детето в следващите дни, за да се увери как се чувства и при необходимост отново разговаря с него.

Четвърта стъпка: Реакции спрямо наблюдателите:

- Класният ръководител изтъква тези, които са се намесили в защита ценностите на училището. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдеще.
- Убеждение за отговори на насилието с думи, търсене на помощ и съобщаване за случая.
- Класният ръководител насърчава учениците за грижа спрямо тормозеното дете.

✓ **Работа с родители**

✓

Включване на родителите

1. Във всички случаи е необходимо родителите да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите от училището действия за разрешаване на ситуацията.
2. В разговора е важно да се акцентира върху необходимостта родителите да не критикуват другото дете, а да се опитат да погледнат на ситуацията през погледа на другата страна.
3. Родителите трябва да бъдат запознати, че критиките, обидите и неглижирането на другото дете от тяхна страна само ще задълбочат конфликта.
4. От разговора могат да бъдат изведени конкретни договорки – кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат.

Ако има в класа дете, което проявява агресия, държи се грубо към връстниците си, трудно спазва правилата, говори нецензурни думи, разрушава вещите на съучениците си, добре е да се срещнете с родителите и да разговаряте с тях индивидуално.

Родителите на това дете да бъдат поканени в училище във време, в което сте свободни и не бързате за часове или други срещи. Осигурете тихо и спокойно място за разговора, където и вие, и родителите ще се чувствате комфортно. Разговорите в коридора не са препоръчителни.

1. Преди ситуацията да е излязла извън контрол, информирайте родителя, не изчаквайте. Позвънете му, изпратете му имейл или писмо. Намерете начин информацията да стигне до него – това е от взаимен

интерес. Добре е разговорът да със силните страни на ученика и след това да се представи ситуацията. Това ще почогне за сваляне на напрежението

2. Изслушайте родителя и не бързайте да си правите изводи. Колкото повече слушате, толкова повече ще узнаете за ситуацията и ще можете да предложите адекватно решение.

3. Винаги проявявайте уважение и тактичност. Агресивността и нападението не са алтернатива за вас.

4. Причината за разногласията много пъти се крие в неразбирането и неефективното общуване. Кажете направо какъв е проблемът. Ясно и кратко.

Ограничете оплакванията до три или четири специфични поведения.

5. Избягвайте негативни емоции и обвинения към родителите, напротив – подкрепете ги и ги мотивирайте.

6. Не отвръщайте на лошото отношение и агресията с лошо отношение и агресия.

По-добре прекратете разговора. И никога не се срещайте насаме с гневни родители.

Още по-малко пред класа или детето. Както сами знаете, те противоречат на всяко

ваше изречение просто защото не искат да си признаят проблема. Дайте им време да размислят. Самите вие не предприемайте защитни противодействия.

7.Търсете системно родителите, за да получите обратна връзка за ефекта от набелязаните мерки в стратегията.

Цел: Учителят да получи съдействие от страна на родителите и да бъдат набелязани мерки и стратегии за овладяване на агресивното поведение.

Информационен материал за родители

Цел: Целта на информационния материал е да осигури по-пълна и навременна информация за родителите относно стратегията и мерките, свързани с поведението на учениците, както и да ги информира за съществуващи услуги за родители в рамките на училището и общността. Информационният материал може да бъде разпространен, както по време на родителски срещи, така и в училищната библиотека, местата за извънкласни дейности

- ✓ **Ресурсна обезпеченост**

Ръководството на ОУ „Д-р Петър Берон“ с. Бирково е необходимо да осигурява

- Ежегодно обучение на служителите по темата
- Обучени специалисти в ситуации на тормоз, а при липса на такива да се потърсят външни

- Информация и материали по темата

V. Начини за противодействие на училищния тормоз между учениците:

1. **Дейности на ниво класна стая/паралелка**:

Съгласно План за час на класа. Целта е да се създаде пространство, в което да се говори открито за тормоза и се работи за формирането у децата на нагласи и социални умения, недопускащи насилие като емпатия, толерантност и уважения към различията, решаване на конфликти и др.

Интерактивни занятия с ученици
Работа в малки групи
Тема: *Повишаване на чувствителността към тормоза в училище*
Цели:
- Да се идентифицират ключовите черти, които всеки ученик използва лично, за да дефинира тормоза;
- Да се дискутират в група различията в нагласите и ценностите относно поведението на насилие;
- Да се развият умения за постигане на съгласие относно дефинирането на тормоза в училище.

Ще се работи върху повишаване на чувствителността и информираността по темата, като очакваният резултат е да се постигне напредък в мотивирането на изграждането на обща училищна политика срещу агресията и насилието.

Провеждане час на класа
Тема: *Работа със свидетелите на тормоз*
Цели:
- Всеки ученик да може да изрази по безопасен начин чувствата си като страничен наблюдател на тормоз, за да се усети общия групов дух;
- Учителят да овладее методи за индиректно влияние върху класа при работа с чувствителни теми;
- Като етап от развитието на цялостна училищна политика за превенция на агресия, насилие и други негативни поведения, да се работи върху повишаване информираността и чувствителността към ролята на жертвата. С привличане на мнозинството на страната на ненасилието (свидетелите на тормоза) се очаква да си повлияят положително училищните общности и да се променят нагласите.

Материали: предварително подготвени картини, рисунки, фотоси, кратки филми със сцени на тормоз пред свидетели
Ключови думи: включване на родителите, информиране, договаряне, родителскоучастие
Цели:
- Да се получи по-пълно разбиране за ролята на родителите, учителите и училищните власти в прилагането на подходи и стратегии за управление поведението на децата и младите хора;
- Да се изследват факторите, влияещи върху участието на родителите в училищния живот;
- Да се идентифицират ролите, отговорностите и механизмите за комуникация между родителите и училищната структура в ситуации на насилие и тормоз;

2. **Дейности на ниво училище**: Съгласно Годишния план на училището. Договаряне на единен механизъм за реагиране при всяка проява на тормоз и насилие, единни училищни правила. Подобряване на системата от дежурства. Осигуряване на реални партньорства с външни на училището служби, организации и специалисти и родители.

3. **Дейности с родителско участие**:

Участие в училищни инициативи и мероприятия. Друга стратегия, активизираща участието на родителя в училищния живот е стратегията на договаряне. Необходимо е да се покаже на родителя, че училището е отворено и отчита желанията и исканията на родителите. Нека не забравяме, че училището е място за деца и техните родители също са заинтересована страна в този процес.
практики:
- Фокус върху изграждане на доверие; партньорски взаимоотношения между учителите, семействата и членовете на общността;
- Разпознаване, уважение и адресиране нуждите на семейството с разбирането за социалното и културално различие;
- Приемане философията на партньорството, където правата и отговорностите са споделени.
- Повишава родителското участие и подкрепа в живота на училището;
- Повишава желанието на родителите да споделят информация и да се справят с възникналите недоразумения и проблеми;
- Подобрява нивото на резултатите – родителите стават по-активни в окуражаването и подкрепата на децата си в образователния процес;
- Повишава позитивните нагласи и поведения у децата.

Изготвил: Ф. Биркова……
/председател на кординационнен съвет/

Механизмът и алгоритъмът са приети на заседание на ПС с Протокол № ..2…../ ..09..09……..2019 г. и са утвърден със заповед номер№ ..15…./..16..09..2019 г. на директора на ОУ“Д-р П.Берон“-с. Биркова. Разработени, съгласно Заповед № РД09—5906.28.12.2017г.наМинистъра на образованието и науката

ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ „Д-р П.БЕРОН”
4650, с.Бирково, общ.Велинград, обл.Пазарджик
e-mail: oubirkovo@abv.bg,

Утвърдил:.....
Муса Чолаков
Директор на ОУ „Д-р Петър Берон“

АЛГОРИТЪМ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА МЕХАНИЗМА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО В ОУ „Д-р ПЕТЪР БЕРОН“с. БИРКОВО

1. Запознаване на педагогическите специалисти и останалите служители с Механизма за противодействие на тормоза и насилието в ОУ „Д-р Петър Берон“ – срок м. септември
2. Класните ръководители запознават учениците в Час на класа с Механизма, превенциите и интервенциите при случай на тормоз в училище – срок м. октомври
3. Определя се Координационен съвет 2019-2020 г. със заповед на Директора на училището
   Координационен съвет за 2019-2020 г. в състав:
   Председател: Фатима Биркова – учител в прогимназиален етап на обучение
   Членове: Хатидже Молова – ст.учител в начален етап на обучение и Муса Ахмед Чолак – ст.учител ЦОУД
4. Извършване на „оценка на ситуацията“ в началото на учебната 2019 -2020 г. и анализ на резултатите от Координационния съвет – срок до края на м. октомври
5. Изготвяне или актуализиране на едногодишен план от Координационния съвет на базата на резултатите от „оценката“ и спецификата на училището. Планът съдържа ясни срокове, ангажименти и отговорности за дейностите по превенция и интервенция на насилието и тормоза, като следва няколко задължителни стъпки:

Дейности по превенция

❖ Създаване/актуализиране на Етичен кодекс на училището – включва правилата за доброжелателно поведение и етични норми, както между учители и ученици, така и между самите преподаватели и Директора на училището

Осигуряване на участие на децата в подготовката, организирането и реализирането на дейностите по превенция например
- Всеки клас сам си определя правилата на добро и етично поведение едни към други, като си има отговорник на класа, който следи за тяхното спазване и сигнализира класния в случай на нарушение

- Всеки ден да има помощник-дежурен ученик на учителя – единият ще е дежурен по коридор, а другият ще е дежурен по двор. При наличие на насилствена проява да сигнализара дежурния учител за деня.

❖ Планиране на конкретни дейности по превенция на ниво клас например:

- Отбелязване на световната кампания „Анти-тормоз“ във и извън училище, чрез изработването в Час на класа табло *“Анти-тормоз в училище – всички сме сладки, всички сме добри“*
- Писане на съчинение разсъждение в Час по български език и литература на тема *„Направи добро, за да повярваш в него“*
- Разисквания в Час на класа на тема *„Къде е разликата между играта и насилието“?*
- Работа по групи *„Помисли – обсъди и сподели:Какво е психически тормоз? Какво е кибертормоз“*? /При по-малките ученици *„Какво е добро, какво е зло, защо е важно да сме добри?“*
- В Час на класа - Сподели твоята история: *Кога видя за последен път тормоз или насилие над някого? Какво направи?*
- В Час на класа да изиграем ситуация на насилие: *Насилник и жертва, учениците са актьори и не участват с истински имена.Те влизат в образа на добрия и лошия*
- В Час по изобразително изкуство изложба на рисунки на тема *„В моя свят няма насилие“*
- В час по Технологии и предприемачество *„Засади цвете на мира и го подари на твой съученик, с който си имал конфликт“*
- В Час на класа да отбележим *„Ден на розовата фланелка“* – с табло, с рисунка, с мото.

- ❖ Планиране на конкретни дейности за реализиране на партньорство с родители
  - ➢ Тематични родителски срещи
  - ➢ Гост- родител, който да разкаже за своята професия и важността на работата в екип

Дейности по интервенция

- ✓ **Водене на дневник със случаите и процедури за управление на информацията.**
  В него се документират само случаите, съответсващи на второ и трето ниво, според приетата класификация от приложение1. В дневника се записва:**дата, клас, група, участници, вид на насилие и ниво, предприети действия, подпис на служителя.** На базата на събраната информация се прави анализ и оценка на риска от продължаване на насилието. На базата на този анализ Координационният съвет дава становище за индивидуална работа по случая с детето, което се намира в риск. Дневникът се съхранява от Директора или посочено лице от него.

- ✓ **Иницииране на работа по случай, включително насочване на случая към служби**

При случаи от трето ниво, както и по преценка при от второ ниво, незабавно се уведомява Дирекция „Социално подпомагане“ или полицията.

Всеки служител в детската градина, училището е длъжен при установяване на случай на насилие и тормоз незабавно да уведоми Директора на училище „Д-р Петър Берон“ с. Бирково

- ✓ **Дейности по интервенция на ниво клас, група – отнасят се до всички ситуации на насилие и тормоз**

Важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. *За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват.* По-голяма част от ситуациите на тормоз следва да бъдат овладени от учителите и възпитателите, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест.

Последователни действия за спиране на агресивно поведение:

- спиране на агресивното действие;
- работа с агресора;
- работа с жертвата;
- работа със страничните наблюдатели;
- превенция на по-нататъшни прояви на агресия.

Това са само най-общите елементи от процеса на овладяване на агресията. На всеки един етап могат да бъдат включени и много други хора, като родители, психолог, ръководство, други учители, служители в Детска педагогическа стая и т.н., в зависимост от тежестта на деянието и дали става дума за отделен инцидент, или хронифицирани агресивни действия между връстници. В ситуация на агресивни действия агресорът се намира в един вид „алтернативно състояние“. Преживява гнева си, силата си, чувството за пълен контрол над жертвата, чувството за правота на действията си. В собствените си очи е някакъв вид герой, не дете, а още по-малко ученик. При спиране на агресивно действие често е полезно и дори наложително агресорът да бъде върнат в реалността, да му бъде припомнено, че е дете, 59 ученик, че има определени права и също така определени задължения и отговорности, че е длъжен да спазва определени правила. Обикновено спирането на агресивното действие в училище протича по следния **алгоритъм**:

- Учителят е уведомен, че се случва нещо нередно или го вижда сам; доближава, колкото се може по-бързо до мястото на събитията;
- Отдалече започва да вика, за да стресне агресора и да прекрати насилието. Първите две стъпки са стандартни. Особено важно е обаче как ще се подходи на третата стъпка и когато учителят е вече на мястото на събитията.
- Не започвайте да викате от далеч, освен ако не виждате действия, които е наложително изключително спешно да се прекратят, например едно дете рита друго, паднало на земята. Ако ситуацията е по-лека, е препоръчително да се доближите така, че да видите участниците, и което е не по-малко важно, те да ви чуят ясно, когато заговорите.
- Използвайте обръщение на лично име. В случай че познавате децата, говорете им на име, при това не на умалителни, а на цяло

име. Това ги извежда от анонимната ситуация на „едно дете направи нещо на друго дете“, създава ясна котва в реалността и задава известна официалност на ситуацията.

- В следващия момент, в който се премине на ниво регистриране на случая, съобщаване на класен, директор и т.н., е препоръчително да се използва не само малкото име, но и фамилното. Ако не познавате децата или познавате само част от тях, първата ви работа, щом пристигнете на мястото на инцидента, е да ги питате кой как се казва. Изискайте малко и фамилно име. Самото представяне чрез имената обикновено силно „охлажда страстите“ и ясно напомня на детето за неговата роля – дете, от което се очаква определено поведение и което трябва да отговаря за постъпките си пред възрастните.
- Първоначална грижа за пострадалия. Направете бърз оглед на ситуацията. Ако жертвата е видимо пострадала, има следи като подувания, сцепена вежда, тече й кръв и т.н., или дори да няма външни видими на- ранявания, но изпитва силна болка, спешно я пратете при медицинско лице.
- Регистриране на случилото се. В така нареченият „Протокол за случай на агресия“, или „Дневник за случай на тормоз“. В него се Този кратък протокол се пише пред участниците, като от тях се взимат подробности, които учителят обобщава. Добре е да се напише такъв протокол, тъй като с времето някои важни детайли се изкривяват, а други направо се забравят. Освен това, с нещо записано за децата става много по-ясно, че нещата добиват и сериозен вид. Протоколът се предава на класния ръководител, който планира следващите действия – обсъждане с ръководството, среща с родителите, сезиране на Училищната комисия за борба с противообществените прояви, обсъждане с класа на приемливи и неприемливи поведения . Припомняне на правила. По време на разговора използвайте възможността да припомните правилата за поведение в училище. Можете например да кажете: „*В Правилника за вътрешния ред никъде не пише, че имаш право да удряш друг човек*“. Позоваването на официалните правила е важно да става с овладян и хладен тон. Можете да попитате, все така официално: „*Те и родителите им подписаха ли се под Правилника в началото на годината?* “.

- Случващото се по време на агресивен акт „самозабравяне“ много бързо се преодолява и когато се поиска от ученика да даде отчет на действията си, да обясни какво прави.
- Припомняне на права и задължения. Заедно с припомнянето на правила и задаването на връщащи в реалността въпроси, можете да припомните и някои права и задължения на учениците. Припомнянето също може да стане с въпрос, например: „*Петре, припомни ми къде пише, че имаш правото да псуваш друг човек в училище?*“.
- Припомняне на последствия. Добре е в разговора си по време на спирането на агресивното действие да споменете някои от възможните последствия. Много е важно, първо, те да бъдат казани, след като страстите леко са се уталожили, за да могат да бъдат възприети и да имат тежест, и второ, да са реални, а не да звучат като кухи заплахи. Кухите заплахи правят учителя да изглежда безпомощен и уронват авторите- та му. Указване на реда, по който ще се развият нещата оттук нататък.
- - „*Ще поискаме среща с родителите ти. Действията ти ще бъдат обсъдени на Педагогически съвет*“. Добре е след всяко изречение да се оста вя по една малка пауза, която едновременно дава възможност на слушателите да осмислят казаното и в същото време му придават допълнителна тежест.

<u>Първа стъпка</u>: Прекратяване на ситуация на тормоз

Задължение на всеки учител и възпитател е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел:

- В случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно.

<u>Втора стъпка</u>: Реакции спрямо детето, което е упражнило тормоз:

- Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата *Когато се прилага подходът за възстановяване на щетата е необходимо задължително да се уведоми класния ръководител.*
- Той се прилага от класния ръководител или училищен психолог. Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик
- **<u>Трета стъпка:</u> Реакции спрямо дете, което е обект на тормоз:**

Работата с деца, които са обект на тормоз трябва да бъде насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

- Важно е класният ръководител да поговори с детето, по възможност още същия ден, за да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени.
- Погрешно е открито и публично пред другите деца да се оказва подкрепа на потърпевшото дете, защото това допълнително ще урони достойнството на детето пред неговите връстници.
- При този първи разговор е важно да се предложи на детето подкрепа, като се остави то само да определи какво точно ще му помогне да се почувства сигурно.
- Подчертава се поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се.
- Никога не трябва да се предлага среща между дете, жертва на насилие и неговия мъчител с цел да се помирят и да се разберат. Такива срещи могат да доведат до неблагоприятни последствия.
- Класният ръководител наблюдава детето в следващите дни, за да се увери как се чувства и при необходимост отново разговаря с него.

Четвърта стъпка: Реакции спрямо наблюдателите:

- Класният ръководител изтъква тези, които са се намесили в защита ценностите на училището. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдеще.
- Убеждение за отговори на насилието с думи, търсене на помощ и съобщаване за случая.
- Класният ръководител насърчава учениците за грижа спрямо тормозеното дете.

✓ **Работа с родители**

Включване на родителите

1. Във всички случаи е необходимо родителите да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите от училището действия за разрешаване на ситуацията.
2. В разговора е важно да се акцентира върху необходимостта родителите да не критикуват другото дете, а да се опитат да погледнат на ситуацията през погледа на другата страна.
3. Родителите трябва да бъдат запознати, че критиките, обидите и неглижирането на другото дете от тяхна страна само ще задълбочат конфликта.
4. От разговора могат да бъдат изведени конкретни договорки – кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат.

Подход:

Ако има в класа дете, което проявява агресия, държи се грубо към връстниците си, трудно спазва правилата, говори нецензурни думи, разрушава вещите на съучениците си, добре е да се срещнете с родителите и да разговаряте с тях индивидуално.

Родителите на това дете да бъдат поканени в училище във време, в което сте свободни и не бързате за часове или други срещи. Осигурете тихо и спокойно място за разговора, където и вие, и родителите ще се чувствате комфортно. Разговорите в коридора не са препоръчителни.

1. Преди ситуацията да е излязла извън контрол, информирайте родителя, не изчаквайте. Позвънете му, изпратете му имейл или писмо. Намерете начин информацията да стигне до него – това е от взаимен интерес. Добре е разговорът да със силните страни на ученика и след това да се представи ситуацията. Това ще почогне за сваляне на напрежението
2. Изслушайте родителя и не бързайте да си правите изводи. Колкото повече слушате, толкова повече ще узнаете за ситуацията и ще можете да предложите адекватно решение.
3. Винаги проявявайте уважение и тактичност. Агресивността и нападението не са алтернатива за вас.
4. Причината за разногласията много пъти се крие в неразбирането и неефективното общуване. Кажете направо какъв е проблемът. Ясно и кратко.

Ограничете оплакванията до три или четири специфични поведения.

5. Избягвайте негативни емоции и обвинения към родителите, напротив – подкрепете ги и ги мотивирайте.
6. Не отвръщайте на лошото отношение и агресията с лошо отношение и агресия.

По-добре прекратете разговора. И никога не се срещайте насаме с гневни родители.

Още по-малко пред класа или детето. Както сами знаете, те противоречат на всяко
ваше изречение просто защото не искат да си признаят проблема. Дайте им време да размислят. Самите вие не предприемайте защитни противодействия.

7.Търсете системно родителите, за да получите обратна връзка за ефекта от набелязаните мерки в стратегията.

Цел: Учителят да получи съдействие от страна на родителите и да бъдат набелязани мерки и стратегии за овладяване на агресивното поведение.

Информационен материал за родители

Цел: Целта на информационния материал е да осигури по-пълна и навременна информация за родителите относно стратегията и мерките,

свързани с поведението на учениците, както и да ги информира за съществуващи услуги за родители в рамките на училището и общността. Информационният материал може да бъде разпространен, както по време на родителски срещи, така и в училищната библиотека, местата за извънкласни дейности

- ✓ **Изготвяне на Годишен доклад от Координационния съвет и препоръки за създаване на по-сигурна образователна среда до Директора на ОУ „Д-р Петър Берон“, с. Бирково**

Изготвил: Ф.Биркова……
/председател на кординационнен съвет/

Механизмът и алгоритъмът са приети на заседание на ПС с Протокол № 12…/ 09.09….2019 г. и са утвърден със заповед номер№ 25…./16.09.2019 г. на директора на ОУ“Д-р П.Берон“-с. Биркова. Разработени, съгласно Заповед № РД09—5906.28.12.2017г.наМинистъра на образованието и науката